

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/139462,Jan-Olaszek-Arystokrata-w-opozycji.html>
20.04.2024, 13:51

Jan Olaszek: Arystokrata w opozycji

W wielobarwnym i zróżnicowanym nurcie opozycji znalazło się również miejsce dla przedstawiciela jednego z najbardziej znanych polskich szlacheckich rodów, który wierzył w egalitarne lewicowe ideały.

W polskim parlamencie od lat 90-tych XX wieku organizowany jest Sejm Dzieci i Młodzieży, dzięki któremu młodzi Polacy mogą omawiać ważne dla nich tematy i uczyć się zasad demokracji i podstaw parlamentaryzmu. W 1994 r. pierwszą sesję "młodzieżowego" Sejmu zaszczylił obecnością wicemarszałek Sejmu Aleksander Małachowski (fot.: Sejm/Leszek Łożyński)

W różnego rodzaju opozycyjne inicjatywy Aleksander Małachowski angażował się od połowy lat pięćdziesiątych aż do upadku komunizmu w Polsce. Represyjności komunizmu doświadczył jednak znacznie wcześniej. W 1940 roku został aresztowany przez NKWD, po czym trafił do więzienia w Białymstoku. Spędził tam rok. Potem działał w strukturach Armii Krajowej w obwodach Tarnobrzeg, Nisko i Mielec. Był m.in. kurierem i łącznikiem. W 1944 roku ponownie został aresztowany i zesłany do obozu pracy w miejscowości Uzłowaja k. Stalinogorska. Pracował tam w kopalni węgla kamiennego.

W erze wczesnego komunizmu w Polsce

Do Polski wrócił w 1945 roku. Jego stosunek do wprowadzanego wówczas w Polsce systemu

komunistycznego był negatywny. Kiedy studiował we Wrocławiu (prawo i socjologię) odmówił wstąpienia do Związku Młodzieży Polskiej. W konsekwencji, mimo że w 1949 roku skończył studia prawnicze z bardzo dobrym wynikiem, odmówiono mu przedłużenia asystentury (rozpoczął ją zgodnie z ówczesnymi zasadami jeszcze przed ukończeniem studiów). Dwa lata później ukończył studia socjologiczne.

Przez kolejnych kilka lat pracował w Wojewódzkiej Komisji Planowania Gospodarczego we Wrocławiu.

Równolegle zaczął zajmować się tym, co stało się jego pasją na wiele lat, czyli dziennikarstwem. Nie zajmował się jednak polityką – w największym stopniu zajmowały go tematy związane z kulturą. W 1952 r. debiutował jako publicysta tekstem o Ossolineum opublikowanym na łamach „Tygodnika Powszechnego”. Wówczas związał się ze środowiskiem młodych wrocławskich literatów, do którego należeli między innymi Marek Hłasko, Stanisław Grochowiak, Władysław Terlecki, Jacek Łukaszewicz i Urszula Koziół. Został wówczas członkiem Koła Młodych Związku Literatów Polskich.

Wśród zbuntowanych ludzi systemu

W 1955 r. Małachowski przeniósł się do Warszawy, gdzie zaczął utrzymywać kontakty towarzyskie z dziennikarzami ze zbuntowanego tygodnika „Po Prostu”: m.in. Janem Józefem Lipskim, Ryszardem Turskim, Hanną Bratkowską, Janem Olszewskim i Januszem Kuczyńskim. Na łamach tego tygodnika opublikował zresztą wówczas kilka reportaży. Był zaangażowany w popaździernikowej „odwilży”. Założył wówczas pismo ruchu rad robotniczych. Następnie pracował w „Przeglądzie Kulturalnym”.

W czasie „odwilży” mocno angażował się w działalność Klubu Krzywego Koła będącego miejsce spotkań warszawskich elit, której część dryfowała w kierunku opozycyjnego nastawienia wobec systemu. Małachowski stał się jednym najaktywniejszych działaczy klubu; w latach 1959–62 pełnił funkcję przewodniczącego zarządu, w 1962 był jego wiceprzewodniczącym. W związku z tą sferą aktywności w 1961 r. stracił pracę w „Przeglądzie Kulturalnym”. Następnie przez dwadzieścia lat pracował jako redaktor w Dziale Literackim Polskiego Radia. Równolegle publikował w prasie kulturalnej (m.in. we „Współczesności” i w „Kulturze”), prowadził również programy w telewizji.

Kariera dziennikarska w przypadku Małachowskiego nie oznaczała zerwania związków ze środowiskami opozycyjnymi. Po rozwiązaniu w 1962 r. Klubu Krzywego Koła nadal utrzymywał bliskie kontakty z wieloma jego członkami. Jako były przewodniczący zarządu klubu cieszył się dużym uznaniem wśród młodszych pokoleń opozycjonistów. W grudniu 1962 występował jako jeden z prelegentów na obozie w Rozalinie zorganizowanym przez członków założonego przez Adama Michnika Klubu Poszukiwaczy Sprzeczności.

[►Czytaj całość na portalu przystanekhistoria.pl](http://przystanekhistoria.pl)